

4-29-2018

06 Adana Massacre

Krikor Guerguerian

Follow this and additional works at: https://commons.clarku.edu/talat_pasha

---

Recommended Citation

Guerguerian, Krikor, "06 Adana Massacre" (2018). *Talat Pasha*. 6.
https://commons.clarku.edu/talat_pasha/6

This Book is brought to you for free and open access by the Private Materials (Archive 2) at Clark Digital Commons. It has been accepted for inclusion in Talat Pasha by an authorized administrator of Clark Digital Commons. For more information, please contact mkrikonis@clarku.edu, jodolan@clarku.edu.

man.
3
3
1
13
1
1
4
18
47
6
45
26

168

typ.
4
3
25
8
8
8
3
3
3
6

91

84   155
91
155 = ~~3~~ 52

March 19, 1909

TELEGRAM
DATED MARCH 19, 1909
DESPATCHED
BY THE CLUB OF THE UNION
AND PROGRESS PARTY AT ADANA
TO THE CENTRAL COMMITTEE of the Party
AT SALONICA

ARMENIANS COMPLETELY ARMED
WILL SOON UPRISE. ADANA, ^{and environment} WILL
BE FILLED WITH THE CORPSES
OF MOSLEM MARTYRS. SEND ORDER.
YOUR

Reply from the Committee of Salonika:

TAKE THE SHORTEST WAY. I

1. The Turkish text reads as follows:

Ermeniler kâmilten müsallah, kariben isyan edecekler. Adana ve civarı şehit İslâmların naşıyla dolacak. Emriniz.

Cevap: EN KISA TARİKİ KULLANIN.

G. I. G. p. 683.

Dimitri Chater, dragoman of the French
Consulate at Mersine, met many Moslems (p 90)

He had a confidential talk with Jevad
Bey, Vali of Adana.

The latter told him, "How could I
have prevented massacres organized by the
Committee of the Union and Progress Party?" >>> 1

1- G. Brezol, pp. 90-91.

MARCH 1909

THE CLUB OF THE UNION
AND PROGRESS PARTY AT ADANA
DESPATCHED TO EIGHTEEN TOWNS
AND VILLAGES in CILICIA THE
FOLLOWING TELEGRAM:

GÖKDERELIAN WILL ATTACK
YOUR VILLAGE WITH HIS THREE HUNDRED
ARMED FEDAYIS, AND JOINING WITH
THE ARMENIANS OF YOUR VILLAGE
WILL CARRY OUT GENERAL MASSACRE.

THEREFORE, CARRY OUT WHAT IS
NECESSARY BEFORE THEY ARRIVE. I

1- GIG. p. 807, quoted from TURKISH
newspaper MIZAN. See article
written by the editor Murad Bey,
who there was exiled by order of
The Union and Progress Party.

id. pp. 805-810.

PROBABLE DATE OF THE TELEGRAM:

~~END~~ FALL MARCH 1909.

Brezol; p. 198. Esad Asaf Bey, Mutesarif of Jebeli-Bereket
send identic telegrams to more than hundred villages.
He said: "Gökderelican is arriving with his 1500, 2000,
3,000 fedayis on horseback, to destroy your villages."

Les Conclusions de Hagop Babigian

Avant de terminer, je suis obligé d'ajouter, avec le plus profond regret que les chefs et membres du comité Union et Progrès ont participé à l'organisation et à la perpétration de la sauvage tragédie d'Adana. Ce fait est confirmé par les divers éléments de la région, par les consuls, les missionnaires et les prêtres latins.

En outre, les journaux étrangers se sont faits l'écho de ces horreurs et l'opinion publique est presque convaincue qu'elles sont l'oeuvre de l'Union et Progrès.

Au cas où les individus incriminés faisant partie du comité (Union et Progrès) ne seraient pas chassés de son sein et frappés du châtement qu'ils méritent, les charges qui pèsent sur l'Union et Progrès deviendraient irréfutables. 1

Յակոբ Պապիկեանի տեղեկագրին վերջնական եզրակացութիւնը.

Վերջացնելէ առաջ ստիպուած եմ ամենախոր ցաւով աւելցնելու որ, Իթիհատ եւ Թէրաքոր կուսակցութեան անդամները, Ատանայի վայրագ եղերերգութեան կազմակերպման եւ գործադրութեան մասնակցած են: Այս իրողութիւնը հաստատուած է նահանգին զանազան տարրերուն կողմէ, հիւսնապատոսներէ, ամերիկացի միսիոնարներէ եւ լատին քահանաներէ:

Բաց աստի, օտար թերթերը արձագանգը եղած են այս սարսափներուն, եւ հասարակաց կարծիքը գրեթէ համոզուած է որ անոնք գործն են

Իթիհատ եւ Թէրաքորին: Այն պարագային որ կուսակցութեան մաս կազմող ոճրապարտ անհատներ չարտաքսուին իր ծոցէն եւ իրենց արժանի պատիժը չկրեն, Իթիհատ եւ Թէրաքորի վրայ ծանրացող մեղքերը անհերքելի պիտի մնային: 2

1. La Situation des Arméniens en Turquie exposée par des documents 1908-1912, III, page 26.

2. Ատանայի Եղեռնը, Տեղեկագիր Յակոբ Պապիկեանի, Օսմանեան Երեսփոխան էտիրնէի, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէի յառաջաբանով. Հայացուց Յակոբ Սարգիսեան. Պոլիս, Կիլիկիա Գրատուն 1919, էջ 42:

Մանօթուծիւն

Պապիկեանի մահէն յետոյ անոր բնակարանը կ'երթան Օսմանեան խորհրդարանի անդամ Համբարձում Պոյաձեան (Մուրատ) եւ ուրիշ թուրք երեսփոխան մը: Վերջինը իր կնիքը մոռցած ըլլալով միասին առնել, Պապիկեանի տեղեկագիրը, իր յարակից գրութիւններուն հետ, կը կնքուի Համբարձում Պոյաձեանի կնիքով եւ կը յանձնուին անոր ընտանիքին: Վերդարձին՝ Հ. Պոյաձեան կը տեսնուի Միհրան Տամատեանի եւ Սարգիս Սուքիանի հետ: Կ'որոշեն տեղեկագիրը բանալ եւ լուսանկարել: Պատրիարք Յիզէ Եպս. Դուրեան կը հաւանի: Շաւարշ Հովիւեան եւ Հմայեակ Ազատեան իրենց գործիքներով կը լուսանկարեն տեղեկագիրը եւ կը բերեն Պատրիարքին կը յանձնեն: 1

1911 ին ձորձ Պրէզոլ կամ Պետրոս Ազնաւուր Փարիզի մէջ հրատարակեց Լէ Թիւրք օն բասէ լա... եւ մասամբ մէջ բերաւ Յ. Պապիկեանի տեղեկագիրը: 2

1912 ին Յակոբ Յ. Թէրզեան Պոլիս հրատարակեց իր գրքին երկրորդ տպագրութիւնը եւ մասամբ մէջ բերաւ Յ. Պապիկեանի տեղեկագիրը: 3

1912 ին Պոլսոյ Ազգային Ժողովը եւ Ապահովութեան Յանձնաժողովը հրատարակեցին Յ. Պապիկեանի տեղեկագրին գաղղիներէն թարգմանութիւնը ամբողջութեամբ եւ զայն ցրուեցին սահմանափակ շրջանակի մը՝ ղեկավարներուն, հիւպատոսներուն եւ ղիւանագէտներուն: 4

1919 ին Ֆրանսիս Բրէսանսէի յառաջաբանով Փարիզ հրատարակուեցաւ Գաղղիներէն թարգմանութիւնը, եւ Պոլսոյ մէջ ալ լոյս ընծայուեցաւ հայերէն ամբողջական թարգմանութիւնը: 5

---

1. Արտակ Դարբինեան, Հայ Ազատագրական Շարժման Օրերէն (Յուշեր 1890 էն 1940) Փարիզ 1947. էջ 209:

2. ձորձ Պրէզոլ, էջ 247-255: Les Turks ont passé là...

3. Ատանայի Եղեռնը, էջ 446-454:

4. La Situation des Arméniens en Turquie exposée par des documents 1908-1912.

5. Ատանայի Եղեռնը, Տեղեկագիր Յակոբ Պապիկեանի, հայացուց Յակոբ Սարգիսեան, Պոլիս, Կիլիկիա Գրատուն, 1919:

Մանօթութիւն

Պապիկեանի մահէն յետոյ անոր բնակարանը կ'երթան Օսմանեան Խորհրդարանի անդամ Համբարձում Պոյաձեան (Մուրատ) եւ ուրիշ թուրք Երեսփոխան մը: Վերջինը իր կնիքը մոռցած ըլլալով միասին առնել, Պապիկեանի տեղեկագիրը, իր յարակից գրութիւններուն հետ, կը կնքուի Համբարձում Պոյաձեանի կնիքով եւ կը յանձնուին անոր ընտանիքին:

Վերադարձին՝ Հ. Պոյաձեան կը տեսնուի Միհրան Տամատեանի եւ Սարգիս Սուխիի հետ: Կ'որոշեն տեղեկագիրը բանալ եւ լուսանկարել: Պատրիարք Եղիշէ Եպս. Դուրեան Խեփնիքի Կնիքով կը հաւանի:

Շաւարշ Հովիւեան եւ Հմայեակ Ազատեան կը լուսանկարեն տեղեկագիրը իրենց գործիքներով եւ կը բերեն Պատրիարքին կը յանձնեն: 1

1911 ին ձորձ Պրէզուլ կամ Պետրոս Ազնաւուր Փարիզի մէջ հրատարակեց Լէ Թիւրք օն բասէ լա... եւ մասամբ մէջ բերաւ Յակոբ Պապիկեանի տեղեկագիրը: 2

1912 ին Յակոբ Յ. Թէրզեան հրատարակեց Պուլիս իր գրքին երկրորդ տպագրութիւն եւ մասամբ մէջ բերաւ Յակոբ Պապիկեանի տեղեկագիրը: 3

1912 ին Ֆրիշիթիթ/Բրէթիթիթիթ/յսթիթիթիթիթ/ Ազգային Կեդր. Վարչութիւնը եւ Ապահովութեան Յանձնաժողովը Գաղղիերէն թարգմանութիւնը հրատարակեցին եւ բաժնեցին սեղմ շրջանակներու գեսպաններու եւ հիւպատոսներու: 4

1. Արտակ Դարբինեան, Հայ Ազատագրական Շարժման Օրերէն (Յուլի 1890 էն 1940) Փարիզ 1947. էջ 209.

Քաղաք 683

19 ապրիլ 1909

Արամիայի տիկինը և
յան ազգականները Արս-ՄԷ
Անճրակի և Այսլայ կուսակ-
ցության կոմիտեի անդամ
հրահար.

Երկրորդի գեներալ
Տիկուլան, Գեորգի Բաբա
Երկ-Տիկուլ, Արամիայի զե-
նիվանը ընդհանուր խառնուրդ
նախկին խառնուրդի և ռոյալի.
Երկրորդ.

Արամիայի Արս-ՄԷ և յան
հիերարխի կուսակցության

Էն Գրուս Բաբա Գր
Գուլանի Էն:

Այս Երկու հիերարխի և
Արամիայի Արս-ՄԷ և
Միայ և յան Եր. Բաբա
ՏԳ յան յան Է:

Արամիայի և յան
կուսակցության և յան
անդամների: Արամիայի և
ընդհանուր խառնուրդի-
անդամների և յան Արս-ՄԷ:

Արամիայի կուսակցության
Գրամիայի:

The Union and Progress Club of Adana
dispatched the following telegram to
the Committees of Salonika and Constantinople
March 19, 1909

Ermeniler kâmilên müsellâh
kariben isyan edecekler. Adana
ve civarı şehit İslâmların
naşıyle dolacak. Emriniz.

Here completely armed Arme-
nians will soon uprising. Adana
and environs will be filled up
with the corpses of Moslem martyrs.

Your order.

The Cl^ub of Adana received the following
reply

En kısa tariki kullanın.

Use the shortest way. 1

1. A prominent member of the Club of Adana provided these ^wto telegrams.
Giligio Aghedu, the Tragedy of Cilicia, by Hagop H. Terzian, Istanbul 1912. Second edition, page 683.

Military Commander of Adana Remzi Pasha
addressed his soldiers the following order

April 1, 1909

Talancı Müslümanlara karşı
silâhınızı havaya boşaltınız,
ve bir Hıristyan gördüğünüzde
heman katlediniz.

Evladlarım eskerler, işte
size yirmibeş nefer, yerli Müs-
lümanlardan kılavuz veriyorum;
geride kalan evlere gireceksiniz,
Hıristyan bulursanız, öldürüp
eşyayı talan ettikten sonra gaz
ile ateş veriniz.

Blow up your guns against
Moslem pillagers, and kill im-
mediately Christians you may
meet.

My fellow soldiers, here are
twenty-five soldiers selected from
among local Moslems; they will be
your guides. You shall enter every
houses and kill Christians pilla-
ging their possessions, and burn
them with petroleum. 1

1. A Moslem soldiersamong the attendance reported
the speech of his commander.

Terzian, op. cit. p.679.